

ECONOMIA BAZATĂ PE CUNOȘTINȚE

Autor: Pleșu Nadejda

Conducător științific: d.ș.e., conf. unv. Tudor Alcaz

Universitatea Tehnică a Moldovei

***Abstract :** Lucrarea data reprezintă o totalitate de observații și consemnări pe tema dezvoltării personale și intelectuale a omului, și intercalarea acestor procese cu mediul economic, de asemenea are loc analiza tuturor proceselor și etapelor de dezvoltare ce interacționează între ele, atât pe plan interior al personalității cât și în plan exterior-economic. Deci, lucrarea concluzionează interacțiunea economiei și cunoștințelor acumulate prin diferite metode și modalități, care la rândul său formează un motou discret și concret a viziunilor adoptate.*

***Cuvinte cheie:** cunoștință, dezvoltare, progres, economie, principii, decizii.*

❖ Cunoștințele și revoluția cunoștințelor

Pentru mulți dintre cititori formularea „revoluția cunoștințelor“ este inedită. Unii pot să considere chiar că reprezintă o simplă înlocuire a revoluției informaționale și/sau informatice, o tautologie. Deși există o strânsă conexiune între revoluția informațională, la care specialiștii se referă de peste trei decenii și revoluția cunoștințelor, ultima este sensibil diferită din punct de vedere al sferei de cuprindere, naturii și finalității.

În esență, prin revoluția cunoștințelor desemnăm schimbarea fundamentală de la economia bazată predominant pe resurse fizice la economia bazată predominant pe cunoștințe. La baza acestei revoluții se află rolul determinant pe care cunoștințele îl au în economia modernă. În ultimele decenii s-a sesizat și luat în considerare creșterea importanței economice a tehnologiilor, informațiilor, proceselor economice, capitalului uman, capacităților și competențelor organizației – factori organici legați de cunoștințe. Fiecare dintre ei, abordați individual, relevă elemente deosebit de valoroase, cu mari implicații pragmatice. Numitorul lor comun îl reprezintă însă cunoștințele, ei constituind în fapt, modalitățile de individualizare și operaționalizare ale acestora.

Din cele mai vechi timpuri, bogăția și puterea erau asociate posesiei resurselor fizice. Factorii tradiționali de producție – pământul, utilajele, clădirile etc. – erau dominanți de natură fizică. De aceea, necesitatea de a avea cunoștințe cuprinzătoare și aprofundate era limitată. Revoluția industrială din secolele trecute s-a bazat predominant pe puterea aburului, forța fizică a omului și capitalul bănesc. Pentru viitor se prefigurează o situație sensibil diferită. Bogăția și puterea în secolul XXI vor decurge cu prioritate din resursele intelectuale intangibile, din capitalul de cunoștințe. Revoluția cunoștințelor, care constă în această trecere la economia dominată de cunoștințe, este un proces deosebit de cuprinzător și profund, generând schimbări de esență în toate componentele activităților economice, analoge ca intensitate cu cele produse de revoluția industrială.

În prezent, ne aflăm în primele faze ale revoluției cunoștințelor. Produsele și serviciile sunt din punct de vedere al cunoștințelor mai intensive. Datorită acestui fapt și delimitarea dintre produse și servicii devine din ce în ce mai dificilă. Cunoștințele tind să devină caracteristica principală a numeroase activități, mai mult decât produsele sau serviciile rezultate. Impactul revoluției cunoștințelor devine vizibil în volatilitatea pieței, incertitudinile în ceea ce privește direcționarea activităților economice, schimbarea structurii valorii și prețurilor produselor, proliferarea produselor simbol, nesiguranța carierelor și a locurilor de muncă resimțite de oameni etc.

Rezultatul revoluției cunoștințelor îl constituie economia bazată pe cunoștințe. Se apreciază că în prima parte a secolului XXI revoluția cunoștințelor se va intensifica și, ca rezultat, economia cunoștințelor se va extinde rapid în zona dezvoltată a omenirii și treptat în celelalte.

Revoluția cunoștințelor face trecerea de la economia capitalistă la economia bazată pe cunoștințe, proces deosebit de complex, așa cum rezultă din examinarea elementelor cuprinse în figura nr. 1, elaborată de specialiștii de la Institutul Corean de Dezvoltare și Ministerul Economiei și Finanțelor din această țară.

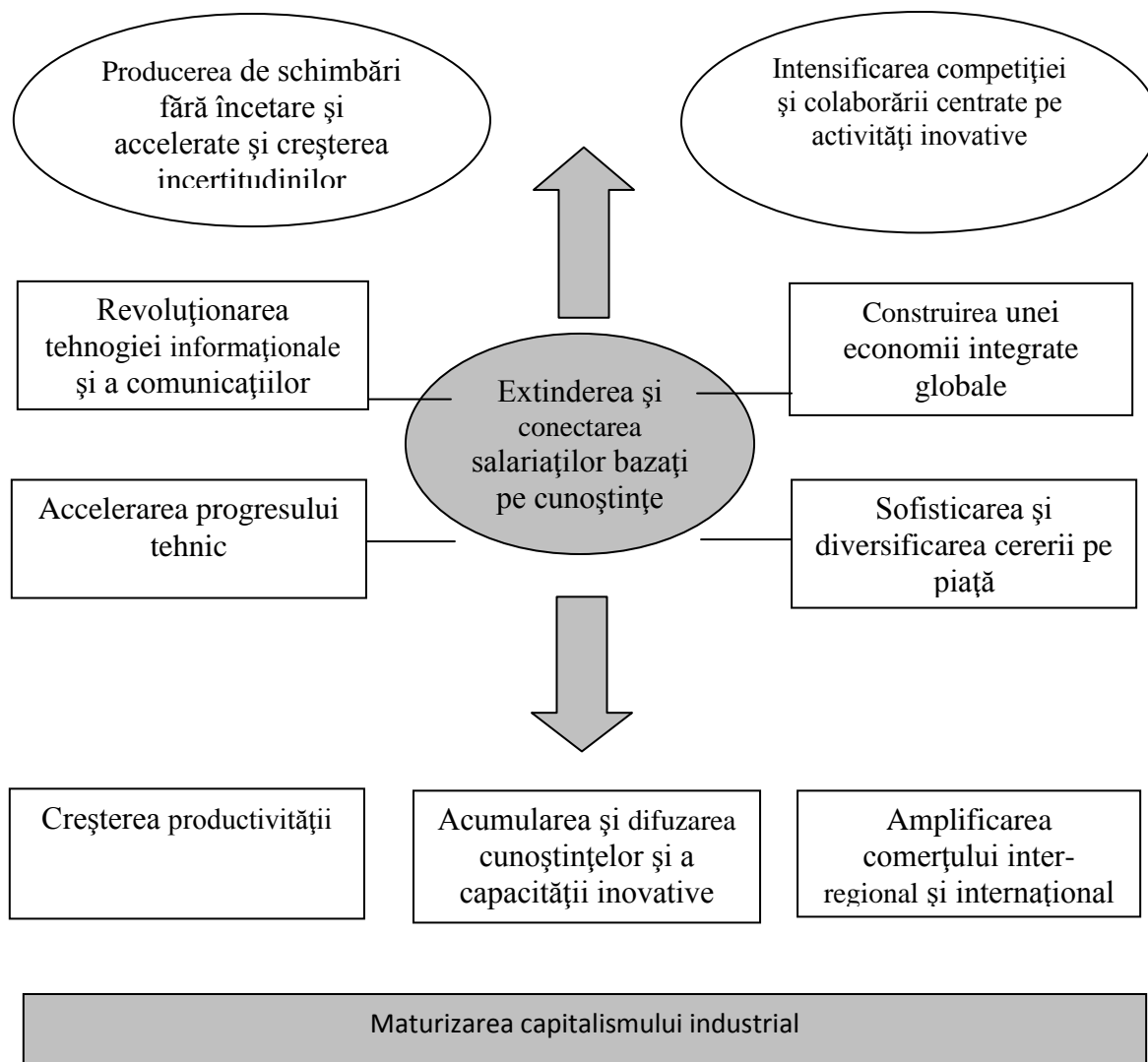

Figura nr. 1. Trecerea la economia bazată pe cunoștințe

Autorii acestei scheme subliniază faptul că revoluționarea tehnologiei informaționale și a comunicațiilor are un rol esențial în producerea revoluției cunoștințelor. Noile tehnologii informatice și de comunicații schimbă radical activitățile economice și sociale, concomitent cu modalitățile de achiziționare, creare, diseminare și folosire a cunoștințelor. Noile tehnologii informatice și de comunicații determină modificări substanțiale în organizarea și în modalitățile în care producătorii de bunuri, furnizorii de servicii și guvernele își realizează funcțiile. Pe un plan mai larg, proliferarea noilor tehnologii informaționale și de comunicații, schimbările în rolul și funcțiile cunoștințelor, cauzează modificări profunde în modul în care oamenii muncesc, învață, se distrează și comunică.

Ca un corolar – în plan economic – al transformărilor menționate, cunoștințele devin elementul esențial al obținerii unei productivități înalte și a competitivității pentru firme, ramuri economice, economii naționale și economia mondială în ansamblul său.

❖ Cauzele revoluției cunoștințelor

Întotdeauna când se produce un fenomen relevant, este esențială decelarea, identificarea și analiza cauzelor care îl generează. Această abordare rațională, se impune cu atât mai mult în cazul revoluției

cunoștințelor, mutație deosebit de amplă și complexă, cum puține au fost în decursul evoluției omenirii, cu consecințe profunde și multiple asupra tuturor sferelor de activitate umană și nu numai.

În bogata literatură de specialitate consacrată societății și economiei bazate pe cunoștințe, abordarea cauzelor revoluției cunoștințelor este – la nivelul nostru de informare – numai sporadică și fragmentară, cel mai adesea rezumându-se la a indica – în mod expres sau implicit – noile tehnologii informaționale și comunicaționale.

Analizele pe care le-am întreprins ne-au dus la concluzia că revoluția cunoștințelor este generată în principal de trei categorii de cauze (vezi figura nr. 2).

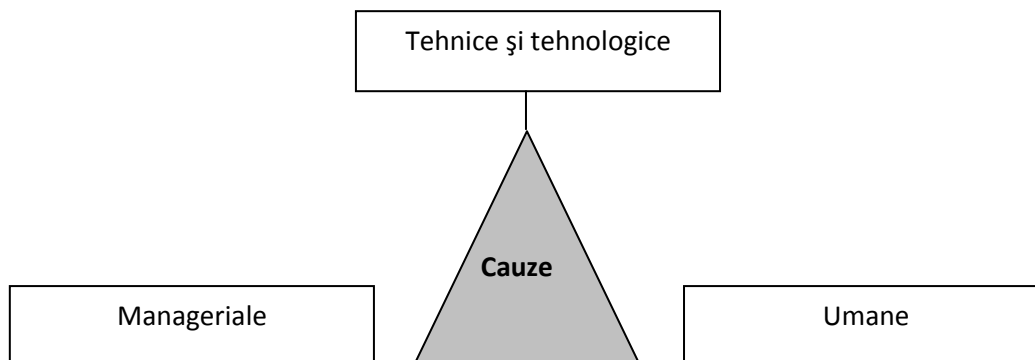

Figura nr. 2. Tipologia cauzelor care generează revoluția cunoștințelor

- **Cauzele de natură tehnică și tehnologică**, ce rezidă în schimbările de esență produse la nivelul anumitor categorii de mijloace de muncă și de obiecte ale muncii, atât sub formă de hard (echipamente), cât și de soft (tehnologii).
- **Cauzele de natură umană**, care exprimă schimbările de esență produse la nivelul resurselor umane, a forței de muncă, a muncii prestate, a capacității și modalităților de a genera valoare adăugată.
- **Cauzele de natură managerială**, ce exprimă schimbările produse în procesele și relațiile manageriale, în modul în care acestea combină și utilizează mijloacele de muncă și resursele umane

❖ Definirea cunoștințelor

Cunoștințele sunt definite ca stocuri cumulative de informații și abilități generate de utilizarea informațiilor de către receptor. În opinia noastră, această definiție trebuie completată cu două precizări. Atunci când receptorul este o ființă umană, cunoștințele reflectă procesele de percepere și judecată derulate în creierul său asupra materiei prime primite sub formă de informație. Cunoștințele se deosebesc de informații și prin aceea că depind de capacitățile intelectuale ale receptorului, de competența cu care percepe, înțelege și utilizează informațiile primite. Aceeași informație pentru persoane diferite poate prezenta valori sensibil inegale datorită deosebirilor majore în capacitatea de receptare și utilizare a lor, generând deci cunoștințe parțial deosebite. Capacitatea intelectuală a unei persoane și cunoștințele pe care le posedă într-un anumit domeniu fac ca anumite date și informații să se transforme în cunoștințe deosebit de valoroase sau - în situații extreme – să nu genereze cunoștințe. Din cele prezentate rezultă că întotdeauna cunoștințele încorporează informații ce constituie atât input pentru dezvoltarea cunoștințelor, cât și forma principală prin care acestea circulă. Fără a coincide - așa cum se consideră, de regulă, în abordările economice clasice – cunoștințele și informațiile sunt intens complementare.

O a doua precizare se referă la faptul că, întotdeauna, cunoștințele se deosebesc de informații prin capacitatea lor de a genera, prin utilizare, valoare adăugată.

Ținând cont de cele punctate, putem afirma că specific cunoștințelor sunt două dimensiuni – umană și economică. La nivelul firmei, cunoștințele se regăsesc la forța de muncă (capitalul uman), în cerințele și preferințele clienților (capitalul clienți), în produsele, procesele, capacitățile și sistemele sale (capitalul structural). Ca urmare, valoarea activelor de cunoștințe poate să depășească semnificativ

valoarea activelor tangibile. Evaluările unor firme cum ar fi Microsoft sunt edificatoare în această privință.

În cadrul societății, a economiei fiecărei țări, se produc patru procese majore referitoare la cunoștințe:

- **dobândirea sau obținerea de cunoștințe**, care se realizează prin procesele de învățare ale oamenilor și organizațiilor;
- **crearea de cunoștințe**, sub formă de invenții, inovații, proiecte, sisteme tehnologice, manageriale, economice etc.;
- **utilizarea de cunoștințe**, prin deciziile și acțiunile individuale și de grup, care se concretizează în final în produse, servicii, cunoștințe noi sau modernizate ce se comercializează în condiții de profitabilitate;
- **păstrarea cunoștințelor**, sub multiple forme, cum ar fi baze de date, arhive, monografii etc.

❖ Rolurile cunoștințelor în economia contemporană

Analizele efectuate de numeroși specialiști au relevat că în economia actuală cunoștințele îndeplinesc patru roluri sau funcții economice esențiale (vezi figura nr. 3).

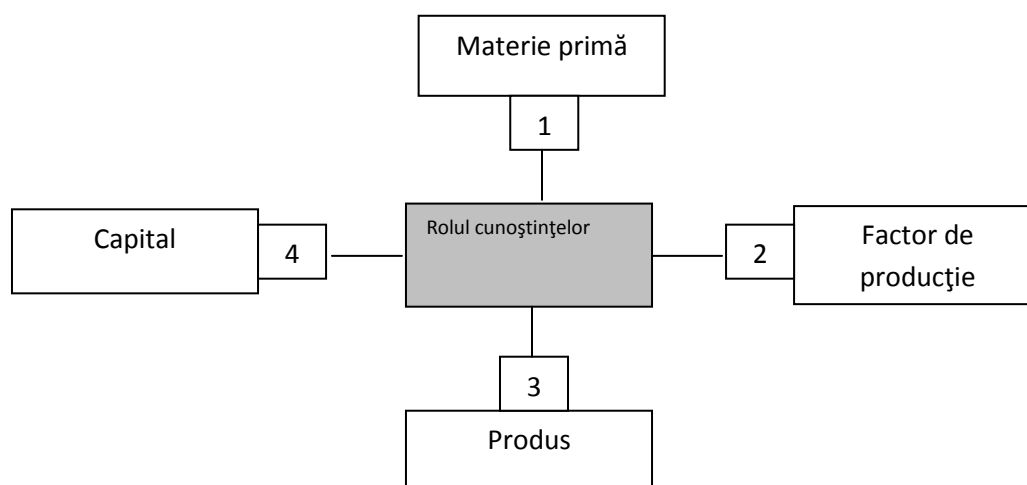

Figura nr. 3. Rolurile cunoștințelor în economie

Ca materie primă, cunoștințele participă într-o mare măsură la obținerea produselor moderne. Este evident pentru oricine că fabricarea unui calculator sau a unui televizor încorporează nu numai metal, plastic și alte materiale, ci și numeroase cunoștințe. Mai mult chiar, în valoarea acestor produse, cunoștințele reprezintă ponderea cea mai mare. De exemplu, în costul unui calculator sofisticat de mii de dolari, costurile efective ale metalului și plasticului etc. încorporate și a energiei utilizate pentru obținerea lor, sunt de ordinul a zeci de dolari, reprezentând numai câteva procente din costul său total.

Cunoștințele reprezintă și un esențial factor de producție, întrucât ele participă, alături de ceilalți factori clasici de producție – forța de muncă și mijloacele de muncă – la derularea tuturor fazelor proceselor de producție, începând cu obținerea materiilor prime, continuând cu procesarea lor și sfârșind cu comercializarea produsului obținut. Evident, cu cât o firmă este mai modernă, cu atât ponderea și rolul cunoștințelor în calitate de factor de producție sunt mai mari.

În opinia noastră, una dintre modalitățile cele mai intense de manifestare a cunoștințelor ca factor de producție o reprezintă firmele rețea. O firmă rețea este o organizație alcătuită din câteva persoane care nu posedă spații de producție și/sau comercializare, dar care derulează cifre de afaceri substanțiale. Acestea se realizează pe baza proiectelor furnizate de grupul restrâns de persoane care alcătuiesc firma rețea, produsul sau produsele respectiv fiind fabricate de alte companii pe baza comenzilor de componente date acestora, produsele finite sunt asamblate în locul său de altă firmă pe baza planurilor și comenzilor acesteia, comercializate prin alte firme etc. Activitatea firmei rețea se reduce la conceperea de afaceri, furnizarea de proiecte de produse, la identificarea și contactarea de fabricanți de componente, de asamblatori de produse, de distribuitori etc.

Deci, mijloacele de producție ale firmei sunt reprezentate în quasitotalitate – cu excepția câtorva birouri și computere – de cunoștințele celor câțiva componenți, concretizate în volume și valori apreciabile de produse fabricate și comercializate prin implicarea altor întreprinderi care posedă echipamentele, spațiile de proiectare, personalul necesar etc.

În sfârșit, cunoștințele reprezintă și un produs finit, de sine stătător. Formele cele mai cunoscute ale acestora sunt softurile, proiectele tehnice, brevetele de invenții, standardele de calitate, analizele și studiile de management, marketing etc. De reținut că se produce o diversificare a gamei acestor produse, concomitent cu creșterea ponderii lor în cifrele de afaceri ale firmelor și în PIB-urile economiilor naționale.

În paralel, menționăm și faptul că numeroase produse fizice tind să încorporeze într-o măsură sporită cunoștințe. Produsele de high-tech – calculatoare, aparate de fotografiat, sateliți, televizoare, telefoane etc. – sunt alcătuite predominant din cunoștințe, ele conferind în fapt utilitate și valoare acestora.

În valoarea de ansamblu a firmelor moderne capitalul cunoștințe tinde să dețină o pondere din ce în ce mai mare. Deși intangibile, cunoștințele personalului din cadrul firmelor, tehnologiile, know-how-ul comercial, managerial, financiar etc. prezintă valoare, care, cu o frecvență sporită, este exprimată monetar. Cotările la bursă a firmelor de informatică sau aparatură electronică renumite – Microsoft, Alcatel, Nokia – o demonstrează din plin. Valorile

lor la bursă sunt de câteva ori – la unele de zeci de ori – mai mari decât valoarea clădirilor, echipamentelor, pământurilor etc. pe care acestea le posedă. Putem anticipa că într-un viitor nu foarte îndepărtat, la o proporție apreciabilă dintre firme, inclusiv din cele clasice, în evaluarea capitalului lor va intra cunoștințele ca o componentă distinctă și adesea substanțială. De altfel, în lumea afacerilor o asemenea tendință este evidentă și puternică. O expresie a sa este aceea că întreprinzătorii sau investitorii afirmă adesea că vor să cumpere „afacerea x” și nu fabrica sau magazinul „x”. Este evident că ei au în vedere pe lângă capitalul tangibil al acestora și capitalul intangibil.

Din cele prezentate, rezultă cu pregnanță rolurile multiple și esențiale pe care le au cunoștințele în economia contemporană, care, practic, nu ar mai putea funcționa și supraviețui fără acestea.

❖ **Conceptul de economie bazată pe cunoștințe**

❖ **Fundamentele economiei bazate pe cunoștințe**

Înaintea de definierea și caracterizarea economiei bazate pe cunoștințe considerăm oportună prezentarea celor trei elemente care – în opinia lui Thomas Stewart – reprezintă pilonii sau fundamentele economiei bazate pe cunoștințe, care constituie esența acestui nou tip de economie și facilitează înțelegerea și construirea sa.

Cunoștințele devin conținutul proceselor de cumpărare, vânzare și producție. Pentru a ilustra această trăsătură, el folosește numeroase exemple: suma cheltuită anual în SUA pentru reclamă este de 73 miliarde \$; în prețul pastei de dinți cheltuielile de cercetare-dezvoltare și reclamă reprezintă peste 50%; un exemplar din ziarul New York Times, publicat zilnic, conține 150.000 de cuvinte, la fel ca o carte grosă etc.

Activele cunoștințe – componentă a capitalului intelectual - au devenit mai importante decât activele financiare sau tehnico-materiale. Dacă în perioada anterioară pentru a localiza o companie ne refeream la halele, preșele, depozitele sau turbinele sale, - adică la activele fizice – în prezent abordarea tinde să se schimbe. Multe categorii de firme – agenții de publicitate, firme de consultanță, întreprinderi de service, centre de design, agenții turistice, firme de informatică etc. dețin foarte puține active fizice, ele fiind cunoscute mai ales prin mărcile lor.

Potrivit unor cifre, în SUA, pentru a obține vânzări de 1 dolar, se consumă cu 20% mai puțin capital tehnico-material (active) decât acum două decenii; la nivelul SUA aceasta înseamnă o reducere a capitalului necesar realizării PIB-ului cu circa 530 miliarde \$.

Valorificarea cunoștințelor, a capitalului intelectual, obținerea proprietății în cadrul economiei de piață necesită o nouă terminologie, noi metode și tehnici manageriale, noi tehnologii și – nu în ultimul rând – noi strategii. Cu alte cuvinte, economia bazată pe cunoștințe reprezintă un nou tip de economie și ca atare necesită un nou aparat conceptual pentru a o descrie, explica și înțelege și – pe această bază – o nouă abordare. În plan managerial, al strategiilor, metodelor, tehnicilor etc. la care se referea Stewart, este nevoie de un nou tip de management. Abordările manageriale ce predomină în prezent sunt bazate – așa cum sublinia Peter Drucker – pe un model de companie centrat pe resurse fizice, care a devenit irelevant.

În consecință, este necesară conturarea unui nou tip de organizație – întreprinderea bazată pe cunoștințe - și a unui nou tip de management – managementul bazat pe cunoștințe.

Desigur, că asupra acestor trei fundamente pot exista anumite rețineri, în special în ceea ce privește capacitatea lor de a sintetiza chintesența economiei bazate pe cunoștințe. Considerăm însă că ele reușesc să aducă în prim plan trăsăturile distinctive de esență ale economiei bazate pe cunoștințe, a căror cunoaștere este absolut necesară.

❖ **Definirea economiei bazată pe cunoștințe**

Opiniile specialiștilor referitoare la definirea economiei bazată pe cunoștințe sau a noii economii diferă încă între limite foarte largi, de la un specialist la altul.

Spre exemplu, Daniela Archibugi și Bengt Aké Lundvall, într-o recentă carte definesc noua economie ca fiind o economie dominată mai mult de influențele globale și de viteza, adesea în timp real, a comunicațiilor și informațiilor, indiferent de distanță. Ei consideră că trăsăturile sale de bază sunt globalizarea și digitalizarea, caracterizate prin conferirea de intangibilitate tranzacțiilor internaționale, atât comerciale, cât și de investiții directe. Noua economie se concretizează în apariția de noi companii și de noi ramuri industriale. Examinarea acestei definiții relevă că, de fapt, autorii abordează noua economie aproape numai din perspectiva informatizării și internaționalizării. Ei nu fac distincția, esențială, între informații și cunoștințe, fără de care „noua economie” se referă mai puțin la economia propriu-zisă (cu excepția dimensiei internaționale) și mai mult la dezvoltarea comunicațiilor în cadrul activităților economice. Deși conține anumite elemente valoroase, în opinia noastră această definiție a noii economii, nu poate satisface, întrucât nu sesizează modificările de esență ale fenomenelor economice. Considerăm că ea reprezintă o interesantă și utilă definiție a „noii economii” în faza sa de tranziție spre economia bazată pe cunoștințe.

Specialistul Thomas Stewart abordează mult mai profund economia bazată pe cunoștințe, denumind-o ca atare și neutilizând termenul de noua economie. Astfel, el precizează [29] că „economia bazată pe cunoștințe are în vedere – fiindcă este o economie – banii, în contextul cumpărării, producerii și vânzării cunoștințelor”. Economia bazată pe cunoștințe se fundamentează pe capitalul intelectual, care nu se referă – așa cum s-a arătat deja – la boom-ul irațional al acțiunilor companiilor focalizate pe Internet și nici la exagerările privind web-urile și tehnologiile de vârf. Cunoștințele pe care se bazează noua economie sunt tot atât de importante pentru firmele cu un nivel tehnic scăzut, organizațiile non profit, agențiile guvernamentale, ca și pentru firmele focalizate pe tehnica de vârf. În acest sens este citat fostul președinte al General Electric, legendarul Jack Welsh, care afirma: „o idee bună nu se rezumă la o idee din biotehnologie. O idee bună este să te ocupi de un proces care necesită o durată de 6 zile și să-l reduci la o singură zi. Noi obținem creșteri ale productivității muncii de 6-7% în cea mai mare parte cu astfel de idei. Fiecare persoană poate să aibă o asemenea contribuție”.

Definiția lui Stewart evidențiază faptul că în economia bazată pe cunoștințe elementul economic reflectat în situația în prim plan a performanțelor economice, rămâne esențial. Ceea ce se schimbă este fundamentul obținerii acestor performanțe economice. O a doua contribuție majoră a lui Stewart rezidă în „demitizarea cunoștințelor”, relevând că acestea nu se rezumă la tehnologiile de vârf, informatică etc. Cunoștințele sunt considerate în sensul abordării realizate la începutul acestui capitol, cu accent pe finalitatea lor economică, pe generarea de valoare adăugată, indiferent de natura lor, de gradul de sofisticare și de modernitate ale informațiilor conținute.

Binecunoscuta organizație internațională OCDE a formulat, prin specialiștii săi, următoarea definiție a economiei bazată pe cunoștințe: „economia bazată în mod direct pe producția, distribuția și utilizarea cunoștințelor și informațiilor”. Această definiție a fost preluată rapid în numeroase țări dezvoltate pentru a prefigura viitorul economic. Fără îndoială, această definiție a economiei bazate pe cunoștințe prezintă un plus de consistență, comparativ cu precedentele, reușind într-o formă sintetică să evidențieze specificitatea conținutului său.

Pornind de la aceste definiții ale economiei bazate pe cunoștințe, de la elementele pe care le cuprind o bună parte din definițiile consacrate ale precedentelor tipuri de economie cunoscute de omenire, ne permitem să formulăm o variantă proprie de definiție a economiei bazată pe cunoștințe: În esență, economia bazată pe cunoștințe se caracterizează prin transformarea cunoștințelor în materie primă, capital, produse, factori de producție esențiali ai economiei și prin procese economice în cadrul cărora generarea, vinderea, cumpărarea, învățarea, stocarea, dezvoltarea, partajarea și protecția cunoștințelor devin predominante și condiționează decisiv obținerea de profit și asigurarea sustenabilității economiei pe termen lung.

❖ Trăsăturile definitorii ale economiei bazate pe cunoștințe

Pentru aprofundarea înțelegerii conceptului de economie bazată pe cunoștințe, este esențială cunoașterea principalelor sale caracteristici pe care le prezentăm succint în continuare .

- **Primordialitatea cunoștințelor în toate sferele activității economice**, datorită impactului decisiv pe care îl au asupra funcționalității și performanțelor organizațiilor. În procesele de producție, cunoștințele reprezintă adesea un input mai important pentru obținerea performanțelor decât pământul, banii sau munca.
- **Proprietatea intelectuală deține o pondere apreciabilă în patrimoniile naționale**, în continuă creștere, iar granițele dintre proprietatea intelectuală și proprietatea clasică tind să se estompeze, ca urmare a schimbării structurii factorilor de producție. În economia bazată pe cunoștințe aflată la maturitate, proprietatea intelectuală va fi majoritară.
- **Concentrarea activităților economice, nu asupra producerii de bunuri, ci asupra tratării informațiilor, acumulării cunoștințelor și producerii de bunuri-cunoștințe**. Cunoștințele și bunurile cunoștințe tind să devină cele mai căutate și prețuite mărfuri pentru agenții economici.
- **Capitalul cunoștințe, conținutul principal al capitalului intelectual, este un capital special, intangibil, fluid, a cărui posesiune în exclusivitate este dificil de asigurat** și care, adesea, poate fi preluat și reutilizat de alte organizații fără acordul proprietarului său.
- **Fundamentarea activităților economice nu în primul rând pe resurse tangibile** (pământ, clădiri, echipamente), ci pe resurse intangibile, reprezentate de cunoștințe și de mințile oamenilor competenți.
- **Proliferarea echipamentelor și produselor simbolice, concomitent cu diminuarea relativă a produselor fizice**; produsele simbolice se bazează pe informații, a căror valoare este independentă de caracteristicile fizice ale acestor bunuri*. Cardurile, comerțul electronic, bankingul electronic, pachetele de programe pentru calculatoare, proiecte, consultanță etc. reprezintă categorii de produse simbolice care vor predomina în economia bazată pe cunoștințe
- Diviziunea muncii, în cadrul economiei, se bazează tradițional pe posedarea sau accesul la anumite resurse materiale, firește, cu ajutorul celorlalte categorii de resurse – financiare, umane etc. În economia bazată pe cunoștințe, **elementul care determină cel mai adesea și cel mai intens diviziunea muncii la toate nivelele de organizare ale activităților economice, tinde să fie cunoștințele**, devansând, de regulă, resursele materiale. Firește, că cele mai eficiente forme de diviziune a muncii se bazează în aceeași măsură și la un nivel înalt pe posedarea, concomitentă, de cunoștințe, resurse materiale, umane și financiare adecvate și armonizate calitativ și cantitativ
- **Intelectualizarea crescândă a proceselor de muncă**, în general, și a celor economice în special. De menționat că în unele țări dezvoltate, munca intelectuală este majoritară pe ansamblul societății. Spre exemplu, în SUA munca intelectuală a devenit predominantă – la nivelul întregii societăți – încă din anul 1957, când numărul managerilor, specialiștilor și funcționarilor a depășit numărul muncitorilor. În prezent, în SUA, munca intelectuală este majoritară și la nivelul economiei în ansamblul său. În condițiile economiei bazate pe cunoștințe procesele de muncă intelectuală în economie vor predomina absolut, cantitativ și calitativ. O expresie a acestor transformări o reprezintă și dinamica profesiilor din țările dezvoltate. Spre exemplu, în Franța potrivit unui studiu publicat în revista L'Express, profesiile care în perioada 2000-2010 se vor amplifica cel mai mult sunt formatorii de personal, cu 100%, asistenții maternali cu 70%, cercetătorii cu 68%, specialiștii în comunicații cu 47%, managerii și specialiștii din întreprinderi cu 40% etc. În același timp se vor reduce în proporții substanțiale muncitorii aferenți ramurilor clasice, cum ar fi: în industriile textile și încălțăminte cu 54%, în agricultură cu 28% etc.
- **Demasificarea producției**, în sensul eliminării necesității de a concentra cantități mari de resurse fizice și umane într-o organizație, pentru a putea genera performanțe economice viabile. Primii pași s-au făcut prin sistemele „just in time“, prelucrarea industrială bazată pe integrarea computerelor, extinderea muncii la domiciliul salariaților, telemunca etc. Concomitent, demasificarea produselor este și rezultanta „integrării” cunoștințelor în produse, ceea ce duce la diminuarea cantității de substanță materială încorporată sau chiar la cvasieliminarea acestora, simultan cu amplificarea parametrilor calitativi.

- **Dispariția treptată a frontierelor dintre activitățile din cadrul firmei și dintre firme la nivel sectorial, regional, național și internațional.** Organizarea centrată pe diviziunea muncii și ierarhie cedează locul organizării fundamentată pe munca în echipă, interschimbabilitatea sarcinilor și funcționalitatea interdepartamentală. Se diminuează treptat diferențele și granițele dintre diverse domenii de activitate și regiuni, la nivel național și mondial, în contextul internaționalizării activităților.
- **Generarea, exploatarea și perfecționarea tehnologiilor devine o activitate foarte răspândită și importantă,** condiționantă pentru supraviețuirea și performanțele unei părți apreciabile a organizațiilor. Mai mult decât atât, tehnologiile și rețelele informaționale care sunt centrale în crearea, distribuirea și utilizarea cunoștințelor, devin precondiții ale dezvoltării economice
- **Ponderea majoritară, în continuă creștere a sectorului de servicii,** în ansamblul economiei, în detrimentul sectorului de producție, în condițiile în care serviciile încorporează, în general, un volum superior de cunoștințe, comparativ cu produsele.
- **Dezvoltarea și amplificarea exporturilor,** ca urmare a estompării diferențelor dintre piețele naționale și eliminării treptate a barierelor instituționale, de timp și spațiu dintre țări. În cadrul exporturilor, o pondere apreciabilă vor deține cunoștințele. Deja în economia unor state, cum ar fi SUA, valoarea lor este ridicată. Spre exemplu, în 1997 SUA a încasat din exportul de cunoștințe sub formă de licențe și drepturi de autor 37 miliarde \$, comparativ cu 29 milioane \$ din industria aviatică.
- **Multiplicarea rapidă a întreprinderilor mici,** concomitent cu reducerea relativă a firmelor mari, deoarece primele sunt mai suple și se pot adapta rapid la evoluțiile contextuale. Flexibilitatea și dinamismul binecunoscute, inovativitatea unei părți a acestora, reprezintă atuurile esențiale ale IMM-urilor în a se manifesta ca principale promotoare ale economiei bazate pe cunoștințe.
- **Proliferarea și diversificarea formelor de asociere economică între organizații** – alianțe strategice, rețele de firme, clustere, parcuri industriale etc. – pentru a valorifica pe un plan superior cunoștințele și celelalte resurse de care dispun. La baza formelor de colaborare se află un nou tip de cunoștințe - integrative - de mijloace informatice și de comunicații moderne.
- **Globalizarea, tendință deosebit de puternică în ultimul deceniu, se va intensifica,** întrucât, beneficiind de tehnologii informaționale și de comunicații electronice, care prin natura lor operează în timp real și sunt globale, firmele vor fi în măsură să-și sincronizeze lanțurile de aprovizionare și să organizeze cooperarea tranfrontalieră mult mai eficace. Beneficiind de noul suport tehnologic, activitățile generatoare de valoare adăugată se vor realiza în acele zone ale globului unde există cele mai accesibile și performante cunoștințe, care generează productivități înalte, produse, servicii și vânzări cu rentabilități ridicate și sustenabile. Ca urmare, se poate afirma că globalizarea în noua economie este mai mult decât diviziunea internațională a muncii, cu care ne-am obișnuit.
- **Fundamentarea avantajului competitiv la nivelul tuturor formelor de organizare socială – firme, grupuri de firme, clustere, rețele de firme, ramuri economice, regiuni economice, economii naționale și economie mondială – predominant pe cunoștințele posedate și utilizate.** Cunoștințele, ca input, generează o creștere a calității produselor clasice sau o înlocuire a lor, cât și, adesea, economii de scală. Reamintim că în economia industrială de tip capitalist avantajul competitiv se fundamentează, de regulă, pe costuri reduse sau pe calitatea ridicată a produselor. Explicația acestui nou tip de avantaj competitiv rezidă în multiplele și decisivele roluri pe care le au cunoștințele în cadrul noului tip de economie: materie primă de bază, capital esențial, forță de producție și, adesea, produs

Firește, aceste trăsături ale economiei bazate pe cunoștințe nu sunt exhaustive și unele dintre ele se percep mai greu datorită stricteții și capacității absorbitive aferente cunoștințelor sau datorită fazei incipiente de manifestare. În ansamblu, ele oferă o imagine suficient de conturată pentru a sesiza specificitatea economiei bazate pe cunoștințe și diferențele de esență vis-à-vis de economia care predomină în prezent.

❖ **Strategia Uniunii Europene de construire a economiei bazată pe cunoștințe**

Manifestarea pregnantă a revoluției cunoștințelor și multiplele mutații produse în economia mondială au determinat factorii politici, îndeosebi la nivelul țărilor cele mai dezvoltate, să abordeze frontal aceste realități într-o viziune prospectivă și pragmatică.

Fără îndoială, că una dintre abordările cele mai cuprinzătoare și spectaculoase o reprezintă strategia Uniunii Europene de construire a economiei bazată pe cunoștințe, adoptată la Summitul de la Lisabona din 2000. Bazată pe o profundă analiză a situației și evoluțiilor din Uniunea Europeană comparativ cu cele din SUA, strategia proiectează elementele principale ale construirii economiei bazată pe cunoștințe în cadrul său.

Esența strategiei constă – după cum se afirmă în documentul prezentat de Comisia Uniunii Europene la Lisabona– în **continuarea și accelerarea schimbărilor structurale care se află deja în derulare**. Concepția pe care se bazează această strategie este prezentată în figura nr. 4. În baza acestei concepții s-au formulat **patru obiective strategice pentru Uniunea Europeană**:

- construirea unei economii bazată pe cunoștințe inclusivă și dinamică
- producerea unei creșteri economice accelerate și sustenabile
- revenirea la utilizarea plenară a resurselor umane, reducând șomajul la nivelul celor mai performante țări
- modernizarea sistemelor de protecție socială

Obiectivul strategic global, în care se reflectă sintetic cele patru obiective strategice menționate, în formularea sa de la Lisabona este următorul: **Uniunea Europeană să devină până în anul 2010 cea mai competitivă economic din lume, bazată pe știință, capabilă de o dezvoltare durabilă și creatoare de noi locuri de muncă. Creșterea economică medie anuală va fi de 3% și ea va conduce la crearea a 20 de milioane de locuri de muncă până în 2010.**

În vederea realizării acestor obiective Uniunea Europeană își focalizează eforturile în **două direcții principale** complementare:

- continuarea reformei economice pentru a realiza economia bazată pe cunoștințe
- fortificarea modelului social european bazat pe investirea în oameni.

De reținut că, potrivit Comisiei Europene, operaționalizarea acestora necesită o deplină coordonare la nivel european, național, regional și local, respectând principiul subsidiarității.

Bibliografie

1. Angela Abell, N. Oxbrow, *Competing with Knowledge*, Library Association Publishing, London, 2002
2. Daniele Archibugi, B.A. Lundval, *The Globalizing Learning Economy*, Oxford University Press, Oxford, 2001
3. T.Y.D. Chan, *Knowledge Management Company (Xerox)*, in *x x x Capitalizing on Knowledge Workers*, APO, Tokio, 2002
4. F. Coincross, *The Company of the Future*, Profite Books, Londra, 2003
5. T. Davenport, I. Prusak, *Working Knowledge: How Organisation Manage, What They Know*, Harvard Business Press School, Boston, 1998
6. F. Coincross, *The Death of Distance: How the Communications Revolution Will Change Our Lives*, 2nd edition, Harvard Business School Press, Boston 1997
7. P. Drucker, *Knowledge Management*, in *California Management Review*, vol.41, nr.2, 1999
8. G. Hansel, *The Concept of Core Competence*, in G. Hansel, A. Heene, *Competence based Competition*, John Wiley, Chichester, 1994
9. C. Handy, *The Elephant and the Flea of a Reluctant Capitalist*, Harvard Business School, Boston, Massachusetts, 1999